

Achtergronden en handelingsperspectieven rond 'Regionalisering'

Guus Geurts

Dit achtergrondverhaal is afkomstig uit een projectvoorstel voor een campagne die XminY mogelijk uit zou kunnen voeren in de toekomst. De mensen die betrokken zijn bij Vóór de Verandering hebben besloten een deel hiervan uit te voeren in 2006 en 2007.

In dit paper komen aan de orde:

- Analyse van het onderwerp, met mogelijke knelpunten en voordelen.
- Beschrijving van de kenmerken van dit project die tot handelingsperspectieven leiden:
 - o veranderen van sociaal economische verhoudingen
 - o internationale dimensie
 - o radicaal
 - o zowel kritiek, analyse en verzet, als alternatieven
 - o mogelijkheid tot organisatie en mobilisatie

Analyse van het onderwerp

Regionalisering betekent dat landen en/of continenten de mogelijkheid behouden en krijgen, om hun economische sectoren (landbouw, industrie en diensten) te ontwikkelen en te beschermen. Hierdoor kan werkgelegenheid en sociale zekerheid ontwikkeld en beschermd worden, maar dit biedt ook milieutechnisch de meeste voordelen. Dit betekent dat regio's zo veel mogelijk zelfvoorzienend worden op gebied van energie, voedsel en industriële producten. Het biedt zowel een alternatief voor de huidige neoliberale globalisering, als een antwoord op de grote (te verwachten) crises van de 21ste eeuw, namelijk problemen op gebied van:

- uitputting van energiebronnen en het broeikaseffect;
- voedsel;
- zoet water.

Binnen dit thema besteed ik enerzijds aandacht aan het bestrijden van, – en alternatieven bieden voor, het neoliberale beleid via organisaties als WTO, Wereldbank, IMF, en voor het huidige EU- en Nederlandse beleid. Verandering van dit beleid, zoals de mogelijkheid importheffingen te behouden en te verhogen, is voorwaarde om regionalisering mogelijk te maken. Maar ook de vergroening van het belastingstelsel is een voorwaarde.

Anderzijds geef ik een analyse die voor de drie genoemde thema's een geïntegreerde oplossing biedt; een visie waarmee enthousiasme is te creëren van zowel 'denkers' als 'doeners'.

Hiervoor is het nodig positieve initiatieven op gebied van regionale en lokale energie-, voedsel- en watervoorziening naar voren te brengen, deze kunnen als voorbeeld dienen voor andere steden en landen. Een voorbeeld is de plaats Woking, Surrey in Engeland waar een waterstofproject zeer succesvol is. Een

overgang naar een waterstofeconomie wordt zelfs door de Nederlandse overheid als reële mogelijkheid gezien en we kunnen, wellicht samen met clubs als Wise, een rol spelen deze verder en sneller te pushen.

Er zijn ook tal van alternatieven voor de huidige industriële landbouw. Een van de meest aansprekende is het Integrated Farm System, ontwikkeld door prof. George Chang, waarbij de boerderij via een ingenieus systeem van mestcompostering, zichzelf geheel van energie voorziet door middel van biogas en tevens voldoende meststoffen produceert voor het land.

Daarnaast zijn echter tal van andere aansprekende voorbeelden op landbouwgebied en voedselproductie te geven. Bijvoorbeeld Longo Mai (meer informatie via <http://www.omslag.nl/longomai/>) en Ökospeicher (<http://www.oekospeicher.de/>).

Mogelijke knelpunten en dilemma's bij het thema regionalisering

- Er bestaat nog al wat onduidelijkheid over het thema regionalisering. Het begrip 'regio' is afhankelijk van de context uit te leggen als (deel van) een continent zoals de EU, (West)Afrika, Centraal-Amerika, Zuidoost-Azië, of als een veel kleiner grondgebied. Bij de kritiek op en alternatieven voor de huidige neoliberale globalisering heeft de regio vooral betrekking op de eerst genoemde regio, bij het ontwikkelen van regionalisering in de praktijk op gebied van voedsel-, energie- en watervoorziening is meer sprake van de tweede definitie.

- Verder zijn er verschillende wegen naar Rome om regionalisering te bereiken. Hierover bestaat ook binnen het maatschappelijk middenveld nog verschil van mening. Binnen de workshops van Vóór de Verandering zal deze discussie gevoerd worden, en hopelijk lukt het om te komen tot meer gezamenlijke standpunten. In dit kader leeft ook de angst om teveel met de "Blut und Boden" theorie geassocieerd te worden. Hier doet zich een interessant links dilemma voor. Dat inheemse volkeren een zelfbeschikkingsrecht over hun (vaak eeuwenoude) grondgebied zouden moeten hebben, en niet van hun grondgebied verjaagd zouden moeten worden om luxe consumptie in het Westen mogelijk te maken, zal bijvoorbeeld minder ter discussie staan. Waar we het misschien ook over eens kunnen worden is kritiek op het westers (sociaal-democratische modernistische) ontwikkelingsmodel, inclusief kritiek op westerse ontwikkelingshulp.

Misschien is een tussenweg "Think global, act local", waarbij lokaal gedrag en handelen niet los kan staan van de aanpak van de onrechtvaardige internationale economische verhoudingen. Ook het subsidiariteitsbeginsel geeft een handvat: organiseer de democratie zo dat beslissingen op zo laag mogelijk niveau genomen kunnen worden, en dat mensen dus maximaal inspraak hebben op hun leefomgeving.

- Regionalisering betekent ook niet dat er geen vrijwillige handel meer is tussen continenten. Natuurlijk blijft het westen koffie en tropische vruchten importeren, al zal de prijs moeten stijgen, door internalisering van milieu- en sociale kosten. Consumenten krijgen dan een eerlijke keus tussen goedkopere plaatselijke producten en duurdere producten van ver. De overheid heeft overigens een taak om te waarborgen dat ook de armste bevolkingsgroepen toegang hebben tot een gezond voedselpakket. Zij zouden bijvoorbeeld kunnen worden gecompenseerd via verhoging van uitkeringen of belastingmaatregelen. Maar het algemene principe zou moeten zijn dat producten alle (milieu)kosten bevat, en dat de vervuiler betaalt.

- Regionale productie en consumptie houdt ook niet in dat elke provincie of stad alle economische sectoren ontwikkelt. "Economies of scale" zullen er toe leiden dat bepaalde sectoren beter ontwikkeld kunnen worden in bepaalde gebieden of landen, en onderlinge vrijwillige handel blijft dus bestaan. Waar een eind aan

gemaakt zou moeten worden is 'gedwongen' handel, 'the right to export', het recht andere markten open te breken en plaatselijke producenten van de markt te drukken, en 'gedwongen toegang' tot natuurlijke hulpbronnen waar de plaatselijke bevolking en natuur en milieu het slachtoffer van zijn.

Voordelen van dit alternatief

Tegenover de knelpunten en dilemma's staan ook vele voordelen van een regionale (voedsel)productie en consumptie:

- Grote besparing van fossiele energie en grondstoffen; vermindering van broeikas-effect, vermindering van afhankelijkheid van onstabiele energieleveranciers; vermindering van oorlogen om natuurlijke hulpbronnen.
- Grotere werkgelegenheid en in stand houden sociale zekerheidsstelsel in het Noorden, door verschuiving van belasting op arbeid naar belasting op milieu, en stoppen van race to the bottom op geliberaliseerde wereldmarkt.
- Grotere werkgelegenheid en vergroting voorziening van basisbehoeften in het Zuiden, doordat ook zij zich kunnen richten op hun eigen markt in plaats van een geliberaliseerde wereldmarkt (Yash Tandon waarschuwt bijvoorbeeld dat ook Afrika de concurrentie met China verliest, en zich op haar eigen markt moet richten), verder behouden kleine boeren en inheemse volkeren toegang tot hun eigen natuurlijke hulpbronnen om hun basisbehoeften veilig te stellen.
- Behoud van contact tussen burger en zijn voedselproductie via de boer, behoud van cultuur rond de productie van voedsel.
- De macht van multinationals wordt beperkt; zij kunnen boeren en arbeiders wereldwijd niet meer tegen elkaar uitspelen, ze kunnen minder markten openbreken, en verliezen de toegang die ze nog hebben via hun tentakels bij Wereldbank en IMF tot hulpbronnen in het Zuiden.
- Doelstellingen op gebied van beschermen natuur, landschap en milieu, voedselveiligheid en -zekerheid worden effectiever behaald.

Beschrijving van de kenmerken van het project 'Regionalisering'

Inhoudelijke onderdelen van het Project Regionalisering, die tot mogelijke handelings-perspectieven leiden:

- Het is een alternatief voor de huidige overheersende neoliberale ideologie. Er zijn duidelijke koppelingen te maken met de huidige campagnes op gebied van globalisering, Economic Partnership Agreements, genetische manipulatie en landbouw.
- Ook wordt door regionalisering de link met het levensonderhoud in het Zuiden gelegd. Zo wordt de druk van schaarse hulpbronnen in het Zuiden afgehaald, waar vooral westerse multinationals of grootgrondbezitters van profiteren. Voorbeelden zijn soja- en palmolieplantages, garnalenkwekerijen, mijnbouw, olie- en gaswinning. De uitbuiting van de hulpbronnen gaat niet alleen ten koste van de mogelijkheden van de plaatselijke bevolking in hun levensonderhoud te voorzien, maar ook van de laatste restjes natuur op deze aarde.
- Regionalisering is radicaal want het brengt 'bescherming', 'regionalisering' en 'gereguleerde wereldhandel (via quota en grondstoffenovereenkomsten)', weer op de agenda. Het neemt duidelijk afstand van groen en sociaal liberalisme zoals die nu binnen PvdA, CDA en GroenLinks, en een aantal maatschappelijke organisaties overheersen. Het wil alternatieven voor de WTO: zoals een rol voor de UNCTAD binnen

handelsregulering en grondstoffenovereenkomsten, een hernieuwd en verbeterd preferentieel quotastelsel van producten uit Minst Ontwikkelde Landen.

Tevens behoort schuldenkwijtschelding om landen hun soevereiniteit terug te geven, en een eigen ontwikkelingspad te kiezen achter tariefmuren hiertoe.

- Regionalisering biedt mogelijkheden voor mensen die een meer radicale verandering van de economie willen, en die verbanden willen leggen tussen de 'normale' one-issue-onderwerpen. Nu zijn veel organisaties zoals ontwikkelings-, milieu-, consumenten-, boeren- en dierenwelzijnsorganisaties, nog rond één thema georganiseerd. Regionalisering biedt de mogelijkheid een visie op het grotere geïntegreerde verband uit te dragen, want juist binnen dit thema zijn sociale, economische, ecologische en politiek culturele factoren te verbinden. Er is al nagedacht over een alternatief voor de huidige gang van zaken, dat natuurlijk wel verder uitgewerkt en ter discussie gesteld dient te worden.
- In principe kan dit project heel mobiliserend werken, omdat uit een onderzoek van het RIVM bleek dat zo'n 45 % van de mensen in Nederland de voorkeur geven aan een regionale, kleinschalige en solidaire samenleving, tegenover 6% die de huidige concurrentie op een geliberaliseerde wereldmarkt willen doorzetten. 22% wil 'Mondiale solidariteit', ook hen zouden we kunnen aanspreken, en eventueel zelfs de 27% die een Veilige regio wil.
- Om de thema's globalisering en regionalisering ook aansprekend te maken voor een groter gedeelte van de bevolking, zullen de gezamenlijke belangen van arbeiders, boeren en het Midden- en Kleinbedrijf in Noord en Zuid benadrukt moeten worden. Evenals de natuur zijn zij namelijk veelal de verliezers van de concurrentie op een geliberaliseerde wereldmarkt, die vooral de belangen van multinationals dient. Centraal binnen deze campagne zouden dus thema's kunnen staan als werkgelegenheid en behoud van levensonderhoud in Noord en Zuid, behoud van sociale zekerheidsstelsel, voorkomen klimaatverandering en achteruitgang biodiversiteit. Hierbij moeten natuurlijk niet vergeten worden dat er ook verschillen zijn tussen burgers in Noord en Zuid, zoals in hun ecologische voetafdruk (waarvan de lasten vooral afgewenteld worden op het Zuiden). Dus een belangrijk onderdeel is te benadrukken dat het Noorden haar beslag op energie, grondstoffen en zoet water in Zuiden moet verminderen.
- Door ook in te zetten op positieve voorbeelden in de praktijk, is het mogelijk een koppeling te maken tussen het publiek dat milieubewust consumeert en bijvoorbeeld koopt bij Natuurwinkels, milieuvriendelijke boeren (of beiden, bv. Pergola) en mensen die politiek links georiënteerd zijn. Hierbij moet ook gedacht worden aan lezers van de bladen "Ode" en "Onkruid". Hopelijk lukt het deze subcultuur die ontstond in de jaren zestig en zeventig aan te spreken, en weer te interesseren voor ons politieke verhaal.

Relatie met activiteiten van Vóór de Verandering

Bij mogelijke activiteiten is het nodig dat een gevoel van urgentie wordt overgebracht, maar ook dat er een alternatief is. Zowel op lokale en regionale schaal, als in de internationale economische en handelspolitiek, is er reeds een 'concept-alternatief' aan te bieden. Een aantal mogelijke onderdelen van dit

alternatief heb ik geprobeerd te noemen in dit achtergrondverhaal. Deze zou Vóór de Verandering samen met geïnteresseerde maatschappelijke organisaties en deskundigen, kunnen bespreken in de workshops om uiteindelijk te komen tot een verder uitgewerkt alternatief, dat eventueel gepubliceerd zou kunnen worden.

Mijn streven is om na dit project van Vóór de Verandering door te gaan met 'Regionalisering' samen met andere geïnteresseerde partners, waarbij men zich ook op de geïnteresseerde burger zou moeten richten. Het doel is dan om 'Regionalisering' vanuit een breed maatschappelijk middenveld op de politieke agenda te krijgen. In dat geval zullen activiteiten zowel op de lokale schaal (zoals praktische milieuvriendelijke projecten) als op het internationale beleidsniveau moeten worden gericht, om het lokale met het mondiale te koppelen.

Activiteiten dienen de bewustwording van nieuwe doelgroepen te verhogen. Zo kan misschien een kritische massa bereikt worden, die wel maatschappelijk betrokken is, maar nog te weinig zicht heeft op de grote verbanden tussen neoliberal (inter)nationaal beleid en de lokale werkelijkheid. Op die manier zou een bredere tegenbeweging ontwikkeld kunnen worden.

Zoals gezegd blijven positieve voorbeelden nodig, om te laten zien dat alternatieven echt in de praktijk kunnen worden gebracht.

9 november 2006

Guus Geurts

- consultant milieu, landbouw en globalisering

- namens XminY betrokken bij Vóór de Verandering, Platform Aarde Boer Consument en Platform Ander Landbouwbeleid

020 - 6387578

guusgeurts@yahoo.com

www.guusgeurts.nl